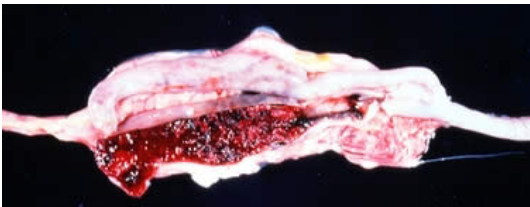

การเกิดโรคบิดไก่ทดแทน

(coccidiosis in replacement pullets)

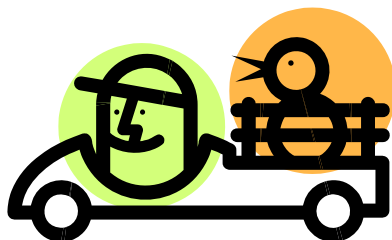
การเลี้ยงไก่ทดแทนเป็นระยะที่ควรสร้างภูมิคุ้มโรคให้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ดังนั้น การเลือกใช้ยาในการป้องกันโรคบิดจึงไม่ควรเป็นยาที่ไปขัดขวางกระบวนการสร้างภูมิคุ้มโรคตามปกติแล้วโรคบิดที่เกิดจาก **อี.เทเนลลา** หรือ **อี.เนคาทริกซ์** พบอุจจาระมีเลือดปน ซึ่งผู้เลี้ยงไก่สังเกตได้ง่าย ฟาร์มที่ไม่ผสมยากันบิดในอาหาร มักจะพบการสูญเสียจากโรคบิดอยู่เสมอๆ ในฟาร์มที่การป้องกันไม่ได้ผล อาจเกิดโรคบิดได้มากกว่า 1 ครั้ง ในช่วงระยะที่เป็นไก่ทดแทน โดยครั้งแรกที่เกิดโรคไก่จะมีอายุ 6-7 สัปดาห์ และในครั้งที่ 2 ไก่จะมีอายุประมาณ 10-12 สัปดาห์ โรคบิดที่สำคัญคือ บิดที่เกิดจาก **อี.เทเนลลา** และ **อี.เนคาทริกซ์** ซึ่งจะทำให้เกิดการเสียหายได้เป็นอย่างมาก การเกิดโรคบิด 2 ครั้ง มักจะเป็นต่างชนิดกัน แต่ก็อาจเกิดจากชนิดเดียวกันได้ นอกจากนี้โรคบิดที่เกิดจาก **อี.แม็กชิม่า** และ **อี.อะเซอร์วูลิน่า** ก็มักจะพบเกิดได้เสมอแต่มักเป็นชนิด subclinical ในฟาร์มที่มีการจัดการที่ไม่เหมาะสม อาจเกิดโรคบิดได้ตั้งแต่ ไก่อายุ 3 สัปดาห์

ไก่เนื้อที่ติดเชื้อ **อี.เทเนลลา** ผ่าซากพบไส้ตันใหญ่กว่าปกติและภายในเต็มไปด้วยเลือด

ไก่ที่ติดเชื้อ **อี.เนคาทริกซ์** ลำไส้ส่วนกลางขยายใหญ่อย่างชัดเจน อัดเสบ มีเลือดคั่ง พบจุดเลือดออกที่ผนังลำไส้เห็นชัดจากภายนอก

การป้องกันโรคบิดในไก่ทดแทน

การเลี้ยงไก่ทดแทนไม่ว่าจะเป็นไก่ทดแทนสำหรับไก่ไข่หรือกันธุ์ก็ตาม จะมีข้อแตกต่างกันไม่มากนัก คือ

1. ไก่ทดแทนสำหรับไก่ไข่ (Replacement for commercial layers) ส่วนมากแล้วในระยะแรกจะเลี้ยงในที่กัก (chick guard) บนพื้น และเลี้ยงบนพื้นต่ออีกนานประมาณ 15-16 สัปดาห์ จึงนำขึ้นกรงสำหรับออกไข่ (battery) ดังนั้นมาตรฐานการคุมเข้มเรื่องโรคบิดจึงกระทำอยู่ในระยะที่อยู่บนพื้นดินเท่านั้น และมักจะไม่ให้ความสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันโรค ส่วนมากจึงไม่ใช้ยากันบิดในช่วงที่เลี้ยงบนพื้นดิน หรือการใช้มาตรการอื่นๆ

สำหรับบางฟาร์มที่เลี้ยงไก่อระยะไข่บนพื้นดิน อาจจะใช้วิธีการจัดการเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ทดแทนสำหรับไก่พันธุ์

2. ไก่ทดแทนสำหรับไก่พันธุ์ (Replacement for breeders) เป็นไก่ที่ต้องเลี้ยงบนพื้นตลอดชีวิต ดังนั้นมาตรการการจัดการจึงต้องให้เกิดภาวะสมดุลย์กันระหว่างการทำให้เกิดโรคบิด และการที่จะให้ไก่สร้างภูมิคุ้มกันโรค บางฟาร์มเลือกวิธีการให้วัคซีนตั้งแต่เริ่มการเลี้ยง แต่ในบางฟาร์มก็เลือกให้ยาป้องกันบิด ร่วมกับมาตรการอื่นๆ

ในการเลี้ยงไก่ทดแทน ไม่ว่าจะเป็นสำหรับไก่ไข่หรือไก่พันธุ์ หลักสำคัญในการป้องกันโรคบิดคือ การควบคุมโรคบิดให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในระยะที่เป็นไก่ทดแทน และในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะให้ไก่สร้างภูมิคุ้มกันโรคบิดให้ได้ แต่ในไก่ไข่ที่จะขึ้นกรงตัวจะไม่ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ ดังนั้นในการเลี้ยงแต่ละแห่ง จึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งมีทางเลือกหลายวิธี คือ

- ในฟาร์มไก่ไข่บางฟาร์ม อาจจะไม่ใช้ยาในการป้องกันโรคบิด แต่จะให้ยารักษาเมื่อเกิดโรค
- ใช้วัคซีนป้องกันโรคบิด ซึ่งมักจะใช้ในไก่ทดแทนสำหรับไก่พันธุ์
- ให้ยาป้องกันบิดอย่างเต็มที่จนกว่าจะขึ้นกรงไข่
- เลี้ยงไก่ตั้งแต่หลังออกจากตู้ฟัก ไว้บนกรงยกพื้นตลอดเวลา

ยาป้องกันโรคบิดส่วนมาก จะมีข้อห้ามมาให้ใช้ในไก่อระยะออกไข่ เพราะเกรงว่ายากันบิดจะสามารถถ่ายทอดผ่านไข่ไปยังผู้บริโภคได้ ปัจจุบันนี้มีเพียง Amprolium เท่านั้นที่อนุญาตให้ใช้ได้จนถึงระยะออกไข่ สำหรับไก่ไข่ที่ขึ้นเลี้ยงบนกรงตัวนั้น โอกาสที่จะเกิดโรคบิดนั้นมีอยู่ช่วง 7 วันแรกหลังจากย้ายไก่ขึ้นกรงตัวแล้วเท่านั้น

การชันสูตรโรคบิดไก่

1. การสังเกตอาการ (Clinical observation)
2. การตรวจทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory investigation)
3. การให้คะแนนรอยโรค (Lesion scoring)
4. การนับ oocyst ในอุจจาระ
5. การวิเคราะห์จากผลผลิต (Zootechnical parameter)

การนับ oocyst ในอุจจาระ

สามารถทำได้โดยเก็บอุจจาระจากวัสดุรองพื้น (litter หรือ bedding) และการนับมักจะใช้ McMaster method ในการเก็บอุจจาระต้องให้มีวัสดุรองพื้นปนให้น้อยที่สุดและต้องเป็นอุจจาระที่ใหม่

อุจจาระไก่มี 2 ชนิด คือ อุจจาระที่ออกมาจากลำไส้ (intestinal dropping) ซึ่งจะมีลักษณะค่อนข้างเป็นก้อน (form stool) มีสีเขียวแกมน้ำตาลและมีส่วนที่เป็นสีขาวปนอยู่ด้วย อุจจาระส่วนนี้จะมี oocyst ของ *อี.อะเซอร์วูลินา* และ *อี.แม็กซีมา* เป็นส่วนใหญ่ และอีกชนิดหนึ่งคือ อุจจาระที่ออกมาจากไส้ตัน (caecal dropping) อุจจาระส่วนนี้จะมีสีน้ำตาล ค่อนข้างเหลว oocyst ส่วนใหญ่ที่ปนออกมาจะเป็นของ *อี.เทเนลลา* หรือ *อี.เนคาทริกซ์* ในการเก็บอุจจาระอาจจะนับแยกเป็น 2 ส่วนตามชนิดของอุจจาระก็ได้ หรือจะเก็บรวมทั้ง 2 ชนิดนับรวมกันก็ได้ ในไก่เล็กการแยกเก็บตามชนิดของอุจจาระอาจทำได้ยาก ในการเก็บจะต้องให้มีการกระจายหลายจุดในเล้า การนับจำนวน oocyst จากอุจจาระจะสามารถบอกสภาพการติดโรคของฝูงในภาพรวมได้ในระดับหนึ่ง

การเก็บตัวอย่างมูลสัตว์

วิธีและอุปกรณ์การเก็บ	- เก็บอุจจาระใหม่ๆ
ลักษณะการบรรจุ	- ใส่ถุงพลาสติกที่สะอาดปิดปากถุงให้สนิทเพื่อป้องกันน้ำเข้า
การรักษาสภาพตัวอย่างระหว่างขนส่ง	- แห้งเย็น
ระยะเวลาขนส่ง	- ไม่เกิน 2 วัน
คำแนะนำเพิ่มเติม	- ปริมาณประมาณ 100 g. ต่อ 1 ตัวอย่าง (1 case)